

KEYNESGİL SİSTEM'İN GELİŞMESİ

Dr. Özlen HİÇ-BİROL*

Özet

Bu makalemizde Keynesgil makroekonomik sistemin özellikle 1970'li yıllardan bu yana, karşıt okullardan gelen başlıca eleştirilerin gözününe alınması yoluyla kaydettiği gelişmeler analitik bir yaklaşımla incelenmiştir. Daha önceki gelişmelere, bu arada Phillips Eğrisinin (PE) Keynesgil Sisteme dahil edilmesine, Neo-Keynesgiller ile Neo-Klasikler arasındaki tartışmalara ve Neo-Klasik Sentez'e, "Köktenci Keynesgiller"e sadece hatırlatma amacıyla ve kısaca değinilmektedir.

Makalede ilk olarak M.Friedman'ın ve Monetaristlerin kısa dönem PE'leri yanında bir uzun dönem PE'nin varlığı, ikinci olarak IS, LM eğrilerinin esnekliklerine göre para ve maliye politikalarının etkinliği ile ilgili eleştirileri ele alınmış, bu iki eleştirinin Keynesgil iktisatçılar tarafından nasıl farklı bir yoruma tabi tutularak Keynesgil sisteme dahil edildiği açıklanmıştır.

Bunu izleyerek, Keynesgil sistemin mikroekonomik temellerden yoksun bulunduğu ve otomatik tam istihdam dengesi veren mikro iktisat ile makro eksik istihdam sonucunun tutarsızlığı yolunda, Yeni Klasikler tarafından yöneltilen eleştiriler ele alınmıştır. Bu eleştiriler karşısında Keynesgiller makro sistemlerini mikro temellere oturtmuşlardır. Fakat tam rekabet şartları yerine eksik rekabet şartlarını ve piyasalar arası koordinasyon noksanı varsayımını kabul etmişlerdir. Bu varsayımlar yine Keynesgil eksik istihdam dengesi vermektedir.

Ne var ki, Yeni Keynesgil iktisatçılar Yeni Klasik "rasyonel beklentiler hipotezi" (RBH) ile çalışırlar ve uzun dönemde ekonominin kendiliğinden tam istihdama yöneleceğini kabul ederler. Bunun istisnası Etkinlik Ücreti ve Histerezis gibi, Super-Keynesgil Modellerdir. Bu modeller hem kısa hem uzun dönemde eksik istihdam verir. Post Keynesgil okul ise RBH'ni reddederek Keynesgil "heterojen beklentiler" ve "belirsizlik" varsayımlarıyla çalışır. Böylece hem kısa hem uzun dönemde eksik istihdam sonucuna ulaşırlar. Makalemizde, Yeni Keynesgil okul, Super-Keynesgil modeller ve Post Keynesgil okul aralarındaki farklar ayrıntılı biçimde belirtilmektedir.

* Visconsin Üniversitesi, İktisat Bölümü.

Abstract*Development of the Keynesian System*

In this article we have surveyed analytically the development of the Keynesian system since the 1970s in view of criticisms coming from opposing makro schools, Monetarism and New Classical. We, therefore, deal briefly and as reminder with the pre-1970 inclusion of the Phillips Curve (PC) to the Keynesian System as well as the discussions between Neo-Classicals Neo-Keynesians and the Neo-Classical Synthesis.

We first deal with M. Friedman's assertion about the existence of a long run PC in addition to short run PCs, and secondly again with his criticisms of the efficiency of the monetary vs. fiscal policies in view of the relative elasticities of IS, LM curves. We explain how Keynesians have incorporated these into their system by rendering different interpretations and assumptions to them.

Followingly, we take up the criticisms of the New Classicists about the lack of microeconomic foundations of the Keynesian system and its incompatibility with the automatic full employment conclusion of microeconomics. Keynesians tried to establish micro foundations to their macro system but accepted imperfect competition and lack of coordination between markets, which again gave us Keynesian unemployment.

New Keynesian school have worked with the New Classical "Rational Expectations Hypothesis" and arrived at Keynesian unemployment in the short run (SR) but full employment in the long-run (LR). Exceptions were the Super-Keynesian, "Efficiency Wage" and "Hysteresis" models which gave unemployment both for the SR and the LR.

Post Keynesian school, however, rejected rational expectations, worked with both Keynesian heterogeneous expectations and uncertainty, thereby arriving at Keynesian unemployment again both in the SR and LR. In our article we try to accentuate these differences between the New Keynesian school, Super-Keynesian models and the Post Keynesian school.

1- GİRİŞ

Bu makalemizin amacı 1970'li yıllardan bu yana, özellikle Monetaristlerin ve Yeni Klasiklerin yönelttikleri eleştiriler karşısında Keynesgil sistemin kaydettiği gelişmelerin ana noktalarını analitik bir şekilde ele almaktır. Temel olarak Keynesgil sistem hakkında ayrıntılı bilgi için Ackley (1962), Baumol ve Blinder (1985), Branson (1989), Froyen (1990) ve Türkçe'de Hiç (1994), Paya (1997), Kandemir (1995; Branson'un tercümesi) gibi eserlere müracaat edilebilir. Bu gelişmelerin ele alınması Yeni Keynesgil okul ile Post

Keynesgil okul hakkında bilgi vermeyi ve aradaki temel farkları belirtmeyi de gerektirmiştir.

Aslında Keynes'in sistemine eleştiriler 1970'li yıllardan önce başlamıştır. Örneğin, Keynes eksik istihdam durumunda fiyatlarda enflasyonist sayılacak artışla karşılaşılmadan toplam talebi yükseltmek suretiyle tam istihdam noktasına ulaşılacağına inanıyordu. Phillips (1958) ise istatistiklere dayanarak bunun böyle olmadığını, fiyatlardaki artışın daha tam istihdam noktasına ulaşılmadan önce enflasyonist sayılabilecek düzeye yükseldiğini göstermiştir. Phillips'in bu karşı çıkışı, Lipsey (1960) tarafından yeniden yorumlanmış, böylece Phillips Eğrisi (PE) ve bu eğri yardımıyla fiyat artışı, işsizlik oranı bileşimleri arasında seçimi Keynesgil sistemin ayrılmaz bir aleti haline getirilmiştir.

Yine Keynes'in sisteminin ortaya atılması ile birlikte Geleneksel Klasik Sisteme, bu sistemin verdiği otomatik tam istihdam sonucuna bağlı olan Neo-Klasik okul mensupları, özellikle A.C. Pigou ve Don Patinkin, daha '40'lı yılların sonları ve '50'li yılların başlarında Keynes'in sistemine karşı çıkmışlardır. Gerçi Neo-Klasik iktisatçılar yatırımların marjinal etkinliği, likidite tercihi eğrisi (atıl ankes talebi), tasarruf ve tüketim meyli gibi Keynesgil kavram ve fonksiyonları kabul ederek makro analizlerinde kullanmışlardır. Fakat yatırım fonksiyonunu elastik, fiyat ve ücretleri ise esnek saydıkları için Neo-Klasiklere göre ekonomi yine otomatik olarak tam istihdamı sağlayacaktır. Neo-Klasikler ile Amerikalı Neo-Keynesgil iktisatçılar (başlıca temsilciler, Alvin Hansen'i izleyerek Paul Samuelson, James Tobin, Robert Solow, F. Modigliani, vb.) arasındaki tartışmalar Neo-Klasik Sentez (NKS) ile sonuçlanmıştır. Başlangıç olarak ekonominin yüksek bir ücret ve fiyatlar düzeyi ve eksik istihdam noktasında bulunduğunu varsayalım. Bu durumda, Pigou'nun ve onu izleyerek Don Patinkin'in gösterdiği gibi, fiyatların ve ücretlerin düşürülmesi halinde, bu düşmenin yarattığı Keynesgil "aktif ankes etkisi" yanında "Pigou etkisi" (likit servetin reel değeri etkisi) sonucunda fiyatların düşmesinin yaratacağı menfi etkilere rağmen, ekonomi uzun dönemde ergeç kendiliğinden tam istihdam noktasında dengeye gelecektir. Yatırım fonksiyonunun elastik olmadığı şartı için dahi sonuç değişmez. Ancak, bu tam istihdama ulaşmak çok uzun süreceğinden, kısa dönemde herhangi bir eksik

istihdam ortaya çıktığı takdirde ekonominin kendi kendine tam istihdam sağlamasını beklemek yerine Keynesgil reçeteler kullanılabilir. NKS hakkında yukarıda adı geçen kaynaklar yanında Arestis'e (1994) başvurulabilir. NKS hakkındaki bu hatırlatma makalemizin konusuyla ilgili iki hususu vurgulamak maksadıyla yapılmıştır.

Birincisi, Neo-Keynesgil iktisatçılar da tartışmalar sonucu NKS uyarınca ekonominin uzun dönemde otomatik olarak tam istihdama geleceğini kabul etmiş olmaktadır. Bu kabul ne derece Keynesgil sayılabilir? Neo-Keynesgil iktisatçılar, Neo-Klasiklerden farklı olarak, ekonominin kısa dönemlerde sık sık eksik istihdamla karşılaşacağını, bu nedenle de aslında fiilen devamlı Keynesgil makro politikaların uygulanacağını öngörmektedirler. Kendisi Yeni Keynesgil okulun başta gelenlerinden biri olan Alan Blinder (1985) için Neo-Keynesgil okul bu nedenle yeterince "Keynesci"dir; uzun dönemde teorik olarak ekonominin kendiliğinden tam istihdama yöneleceğini kabul etmek Neo-Keynesgilleri Keynes dışı bir okul yapmaz. Ekonomide kısa dönemlerde sık sık Keynesgil nedenlerle (yatırımların yetersizliği ve oynaklığı, belirsizlik) talep noksanından doğan işsizlikle karşılaşılacak, bu Keynesgil işsizlik Keynesgil politikalarla ve PE değerlendirmeleri çerçevesinde giderilecektir.

Nitekim, '70'li yıllardan sonra ve '80'li yıllarda gelişen Yeni Keynesgil iktisat da ekonominin kısa dönemde Keynesgil eksik istihdam dengesi vereceğini, uzun dönemde ise kendiliğinden tam istihdama yöneleceğini kabul etmektedir. Bu konuda gençken Keynes'in yanında çalışmış olan ve "Köktenci Keynesgiller" (*Fundamentalist Keynesians*) olarak anılan İngiliz iktisatçılar (Joan Robinson, Roy Harrod, N. Kaldor, M. Kalecki, vb.) ise tamamen farklı düşünmektedirler. Köktenci Keynesgillere göre yatırımların yetersizliği ve oynaklığı, belirsizlik gibi Keynesgil nedenlerle ekonomi gerek kısa gerek uzun dönemde eksik istihdam dengesi verecektir. "Heterojen beklentiler" veya "beklentilerde yanılabilirler" (özellikle işçilerin fiyat artışları beklentilerinde yanılmaları, fiyat artışlarını düşük tahmin ederek nominal ücretleri fiyat artışları kadar yükseltmemeleri) nedeniyle Keynesgil reçetelerin uygulanması ve toplam talebin yükseltilmesi halinde istihdam düzeyi de yükselecektir. '80'li yılların ortalarından itibaren gerek Yeni Klasiklere gerek Yeni Keynesgiller'e tepki olarak geliştirilen Post Keynesgil okul da temellerini esas itibarıyla Keynes'in

orijinal varsayımlarından ve Köktenci Keynesgillerden almıştır. Post Keynesgil okulun İngiltere'de başlıca temsilci olarak Phillips Arestis, Malcolm Sawyer, J.A. Kregel, Victoria Chick, H.P. Minsky, önceleri Neo-Klasik iken bu gruba daha sonra katılan J.R. Hicks; ABD'de Alfred Eichner, Paul Davidson; Kanada'da Marc Lavoie, vb. sayılabilir.

İkinci husus ekonominin uzun dönemde ne gibi nedenlerle kendiliğinden tam istihdama yöneleceğidir. Neo-Keynesgiller NKS tartışmaları çerçevesinde bu yönelmenin ücret ve fiyatların düşürülmesi halinde ortaya çıkan Keynesgil aktif ankes etkisi ile Pigou etkisi sonucu meydana geleceğini kabul etmişlerdi. Yeni Keynesgil iktisatçılar ise bu yönelmeyi eksik rekabet şartlarında uzun dönemli düzelmeler, piyasalar arası koordinasyonun uzun dönemde sağlanması gibi nedenlere bağlarlar. Kuşkusuz Yeni Keynesgiller ile Post Keynesgiller arasında uzun dönemli denge hususundaki fark iki okulun PE'nin uzun dönemli yorumuna da yansımaktadır.

Bu makalemizde '70'li yıllar öncesine ait yukarıdaki bilgiler sonraki tartışmalara da ışık tuttuğu ve temel oluşturduğu için kısaca hatırlatılmıştır.

'70 li yıllarda OPEC tarafından petrol fiyatları artışlarının yarattığı stagflasyon devamlı fiyat ve maliyet yükselmeleriyle meydana gelen kaymaların PE'yi belirsiz hale getirmesi, Keynesgil reçetelerin stagflasyon karşısında yetersiz kalması, ve en önemlisi bu dönemlerde gerek ABD gerek Avrupa ülkelerinde muhafazakâr akımın kuvvetlenmesi sonucunda Keynesgil sistem akademik çevrelerde gözden düşmüş, onun yerine Monetarizm ve özellikle Yeni Klasik Sistem egemen olmuştur: **Karşı Devrim**. Aslında stagflasyon OPEC'in teknelci bir davranışla petrol fiyatlarını yükseltmesinin bir sonucu olduğuna göre, bunu makroekonomik politikalarla tamamen bertaraf etmek mümkün değildi. Doğru makroekonomik politikalar ancak sorunu hafifletebilir, en azından sorunun ağırlaşmasını önleyebilirdi. Sorunun çözümü ise yeni enerji kaynakları bulunması, enerji tasarrufu ve petrol tekelinin kırılması ile mümkün olabilirdi. Demek ki, '80'li yıllarda muhafazakâr akımın kuvvetlenmesi Keynes'in sisteminin gerilemesinde daha önemli etkindir. Genelde ABD ve Avrupa'da merkez sağ partiler Klasik sisteme, merkez sol partiler ise Keynesgil sisteme dayanmaktaydılar.

Monetarizmin öncüsü ve en önemli temsilcisi Milton Friedman daha '50 li ve '60 lı yıllardan itibaren Keynesgil sistemi eleştiriyor ve Geleneksel Klasik sistemi, miktar teorisini ve otomatik tam istihdam dengesi (OTİD) sonucunu savunuyordu. Ancak Monetarizm '70'li yıllarda Keynes'in sisteminin gözden düşmesine paralel olarak yaygınlık kazanmıştır. Bunu Monetarist iktisatçılar "**Monetarist Karşı Devrim**" olarak adlandırırlar. M. Friedman'ın "uyarlanmış beklentiler", "uzun dönemli PE eğrisi", "doğal işsizlik oranı" gibi katkıları ise daha sonra ve '70'li yıllarda olmuştur. Yeni Klasik sistem ise Muth'un "rasyonel beklentiler" konusundaki öncü eserinden (1961) sonra sistemli olarak Lucas tarafından geliştirilmiştir. Bu konudaki ilk eser Lucas ve Rapping'e aittir (1969).

Keynes'in sisteminin akademik çevrelerde gözden düşmesinde, Monetarizm'in ve Yeni Klasik okulun yaygınlaşmasında '70'li yıllarda OPEC'in petrol fiyatlarının yükseltmesinin yarattığı stagflasyon rol oynamıştı. Muhafazakâr partilerin iktidara gelmesiyle birlikte '80'li yıllarda Monetarizme ve Yeni Klasik okula dayanan politikalar uygulamaya konmuştur. Bu bağlamda, resesyona rağmen ve enflasyona yol açılmaması için "sıkı para politikası" (*tight money policy*) izlenmiş, işsizliğin kendiliğinden ortadan kalkması beklenmiştir. Halbuki, Keynesgil sisteme göre, resesyona karşı "gevşek para politikası" (*loose veya expansionary money policy*) uygulanması gerekecekti. Uygulanan sıkı para politikası ise yetersiz kaldığı, işsizlik kendiliğinden azalmadığı, aksine giderek arttığı için akademik çevrelerde bu kere Keynesgil sistem yeniden egemen olmuştur: **Karşı Karşı-Devrim**. Daha '80li yılların başlarında ABD'de Yeni Keynesgil okul, '80'li yılların ortalarında ise gerek Yeni Klasik okula gerek Yeni Keynesgil okula tepki olarak İngiltere'de Post Keynesgil okul ortaya atılmıştır. Fakat gerek Yeni Keynesgil gerek Post Keynesgil okul Monetaristlerin ve Yeni Klasik okulun getirdikleri yenilikleri ve eleştirileri karşılamaya çalışmışlardır. Böylece Keynesgil sistem geliştirilmiş ve ilk ortaya atıldığından farklı nitelikler kazanmıştır.

Genelde M.Friedman ve Monetaristler para talebini ayrıntılı mikro ve sektörel düzeyde incelemekle beraber genelde aynen Keynes gibi, makro düzeyde analiz yapmışlardır. Yeni Keynesgil ve Post Keynesgil okul

temsilcileri Friedman ve Monetaristler'in özellikle şu eleştirilerini karşılama çalışmışlardır.

- Kısa dönemli PE familya eğrileri yanında uzun dönemli bir PE'nin varlığı.
- Maliye politikasının etkin olmayışı, buna karşın kısa dönemde para politikasının etkin olması.

Makalemizin müteakip kısmında Monetaristlerin bu eleştirilerinin Yeni Keynesgil ve Post Keynesgil iktisatçılar tarafından Keynesgil sisteme nasıl dahil edildiği açıklanacaktır. Bu konuda Yeni Keynesgiller ile Post Keynesgiller arasındaki özellikle PE ile ilgili farklar da ortaya çıkartılacaktır.

Yeni Klasikler Monetaristlerden farklı olarak Keynes'in sistemini mikroekonomik temellerden yoksun olduğu ve Keynes'in eksik istihdam dengesi sonucunun ve tam rekabet şartlarına dayanan geleneksel mikro analizin verdiği otomatik tam istihdam dengesi sonucu ile tutarsız olduğu için eleştirmişlerdir.

Gerek Yeni Keynesgiller gerek Post Keynesgiller Yeni Klasikler'in bu eleştirilerini gözönüne alarak Keynes'in makro analizlerini mikro temellere bağlamışlardır. Ancak, tam rekabet şartları yerine eksik rekabet şartlarını kabul etmişlerdir. Fakat bunun ötesinde Yeni Keynesgiller ile Post Keynesgiller arasında yine önemli farklar vardır. Birinciler Yeni Klasiklerin kabul ettiği "rasyonel beklentiler" hipotezi ile çalışır. Buna göre, kısa dönemde eksik rekabetten dolayı Keynesgil eksik istihdam dengesi söz konusu olacak, fakat uzun dönemde ekonomi kendi haline bırakılırsa kendiliğinden tabii işsizlik oranı noktasına gelebilecektir. Keynesgil "heterojen beklentiler" hipotezini kabul eden Post Keynesgiller için ise ekonomi gerek kısa gerek uzun dönemde eksik istihdam dengesi verecektir.

Bu konu da makalemizde açıklanmakta ve Keynes'in sisteminin mikroekonomik temellere dayandırılmak suretiyle metodolojik açıdan geliştirilmesi ele alınmaktadır. Aralarında gerek varsayımları gerek vardıkları sonuçlar bakımından önemli farklar bulunması dolayısıyla Yeni Keynesgil okulu ile Post Keynesgil okulları ayrı ayrı ele alarak bu farkları kısaca belirtmek de gerekli görülmüştür.

Bu vesile ile Yeni Keynesgil “Etkinlik Ücreti” (*Efficiency Wage*) ve “Histeresiz” (*Hystresis*) modelleri (**Super-Keynesgil modeller**) özellikle ele alınmaktadır. Bu modeller gerek kısa gerek uzun dönemde eksik istihdam dengesi vermektedir. Ulaştıkları bu sonuç orijinal Keynesgil sistemin sonucunun aynıdır. Ancak orijinal Keynesgil sistem heterojen beklentiler varsayımı ile çalışmakta, gerek kısa gerek uzun dönemde eksik istihdam dengesi sonucuna ise belirsizlik ve yatırımların yetersizliği ve oynaklığı varsayımları ile ulaşmaktadır. Yeni Keynesgil Etkinlik Ücreti ve Histeresis modellerinde ise “rasyonel beklentiler” veya “yaklaşık rasyonel beklentiler (*near-rational expectations*) varsayımı kabul edilmektedir. Gerek kısa gerek uzun dönemli eksik istihdam dengesi sonucuna ise mikro analizler çerçevesinde ve birinci tür modellerde emek verimliliğinin reel ücrete bağlı olması, ikinci tür modellerde beşeri-sermaye, sendika üyesi olan çalışan işçiler ile üye olmayan işsizler gibi varsayımlara dayanarak ulaşılmaktadır. Makalemizde Super Keynesgil modeller ile orijinal Keynesgil sistem arasındaki bu temel farkların önemi vurgulanmaktadır.

2- FRIEDMAN ve MONETARİSTLERİN ELEŞTİRİLERİ KARŞISINDA KEYNESGİL SİSTEMİN GELİŞTİRİLMESİ

2.1. Friedman’ın Uzun Dönem Phillips Eğrisi (UDPE) ve Keynesgil İktisatta UDPE’nin Farklı Kabul ve Yorumu

Friedman (1977) Geleneksel Klasik sistemin verdiği otomatik tam istihdam dengesi (OTİD) sonucuna varmak üzere yeni ortaya attığı kavramlar ve varsayımlarla çalışmıştır. Bu yeniliklerden biri tam istihdam noktası yerine “Doğal İşsizlik Oranı”dır (*Natural Rate of Unemployment: NRU*). İstihdam bu noktanın ötesinde yükseltirse maliyet ve fiyatlar enflasyonist bir artış gösterecektir. Keynes’e göre girişimciler ileriki yıllara ait fiyat artışlarını doğru tahmin edebilmekte, fakat işçiler fiyat tahminlerinde yanılmakta, fiyat artışlarını sistematik olarak gerçek artışların altında tahmin etmekteydiler: heterojen beklentiler” (HBH) veya “beklentilerde sistemli yanılma” hipotezi. Bu hipotezin kabulü Keynes’in sisteminde eksik istihdam dengesi (EİD) noktasında toplam talep artırıldığı takdirde istihdam düzeyinin kalıcı olarak yükseltilmesi olanaklarını açmaktaydı. Buna karşı Friedman ise “uyarlanmış beklentiler hipotezi”ni (*adaptive expectations hypothesis*) kabul etmiştir. Bu hipoteze göre,

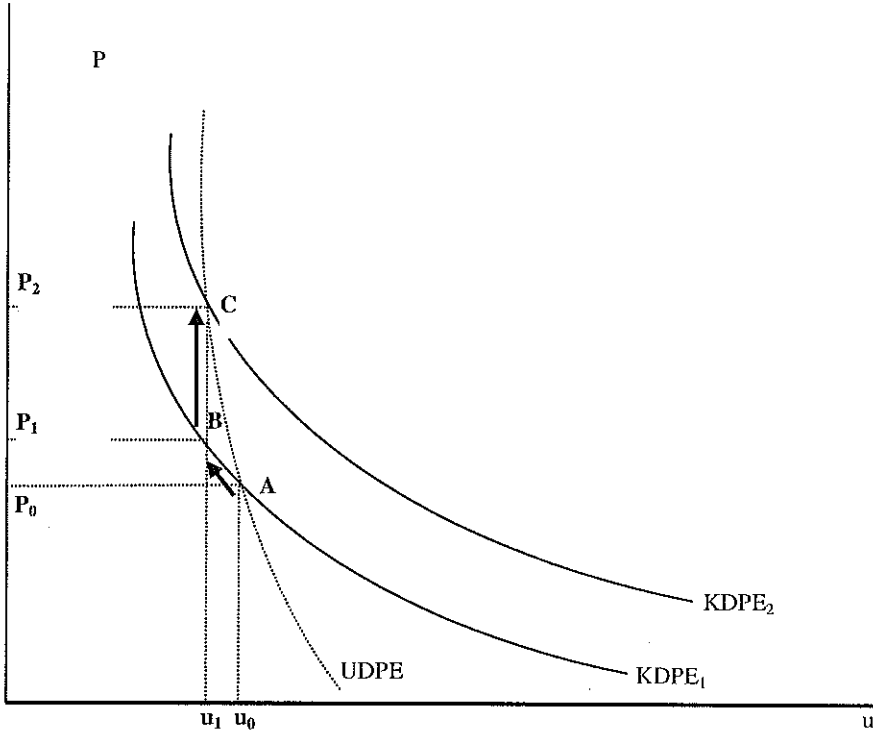

ekonomi NRU noktasında dengede bulunduğu bir zamanda, diyelim ki para arzını ve dolayısıyla toplam talebi arttırsak, bu ilk dönemde işçiler ve işçi sendikaları yükselen fiyatların ($P\uparrow$) etkisini hesaba katmazlar ve nominal ücretleri (W) yükseltmezler. Bu durumda reel ücretler düşer ($w\downarrow$) ve istihdam artar ($N\uparrow$) veya işsizlik oranı düşer ($u\downarrow$). Fakat, bir sonraki dönemde işçiler yanılgılarının farkına vararak nominal ücretleri fiyat artışı kadar yükseltirler ($w\uparrow$ ve $\Delta W = \Delta P$). Bu durumda da müteakip dönemde yeniden NRU noktasına dönülür. Bir dönem sonra yeniden NRU noktasına dönüşü otomatik NRU dengesi (ONRUD) olarak adlandırabiliriz. ONRUD Geleneksel Klasik sistemdeki otomatik tam istihdam dengesine (OTİD) tekabül etmektedir. Bir halde ki, Geleneksel Klasik sistemde girişimciler yanında işçilerin de fiyat beklentilerinde yanılmadıkları varsayıldığı için tam istihdam dengesi değişmez; para arzı ve toplam talep artışı nominal ücretleri ve fiyatları aynı oranda ve aynı anda (aynı dönemde) artırır.

Milton Friedman'ın uyarlanmış beklentiler hipotezi onu menfî eğimli kısa dönem Phillips Eğrileri (KDPE) familyası yanında NRU noktasında ve dik bir uzun dönem Phillips Eğrisinin (UDPE) varlığının kabulüne götürmektedir (Friedman 1977; basitleştirilmiş, metodik izahlar için Froyen 1990, Bölüm 9, 10; Blaug 1985, s. 681-687).

Bu eleştirileri izleyerek Keynesgil iktisatçılar da KDPE ve UDPE ayırımı yapmışlardır. Ancak, Keynes'deki işçilerin fiyat beklentilerindeki sistemli yanılgı, fiyatları düşük tahmin ederek nominal ücretleri daha az yükseltmeleri varsayımı temelde değişmemektedir. Keynesgil iktisatçılara göre uzun dönemde (UD) işçiler fiyat artışları karşısında W 'yi, kısa dönemde (KD) yaptıkları arttırmaya oranla daha fazla arttıracaklardır. Fakat UD'de dahi fiili fiyat artışının altında kalacaklar ve fiyat artışı beklentilerindeki bu sistematik yanılgı UD'de biraz azalmakla beraber, devam edecektir. Bu durumda da KD'deki para ve maliye politikalarının ilk olumlu etkileri UD'de biraz azalacaktır. Fakat bu politikalar sonucu başlangıç noktasına (bu politikaların hiç uygulanmamasına) oranla işsizlik yine de bir ölçüde azalmış olacaktır.

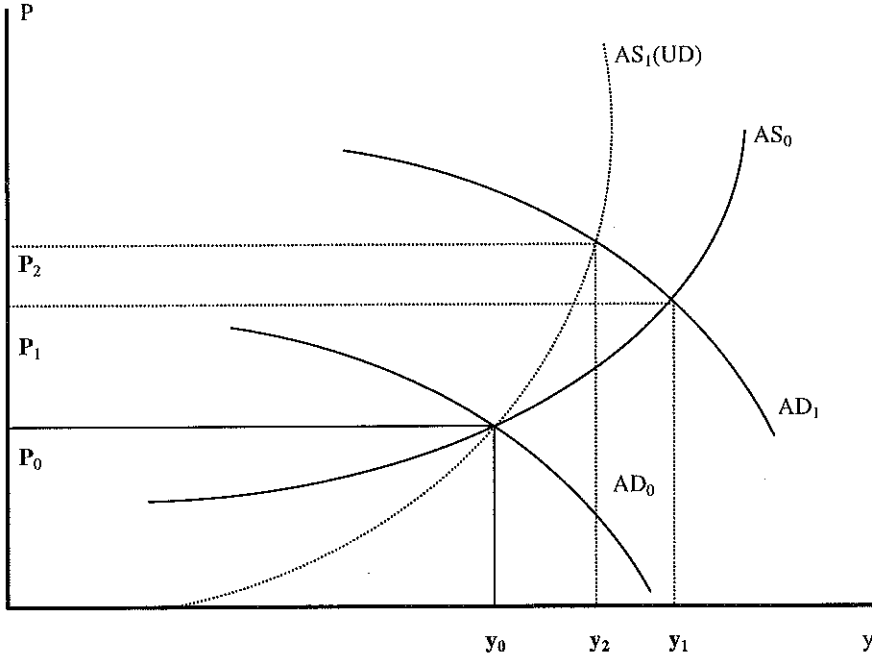
Keynesgil iktisatçıların bu yorumu UDPE ve KDPE'ler yardımıyla Şekil 1'den izlenebilir.

Şekil: 1

Şekilde KD'de para ve/veya maliye politikaları ile ilk dönemde A noktasından B noktasına ulaşılmaktadır. UD'de ise, işçilerin fiyat beklentilerini yeniden ayarlamaları ile yeni $KDPE_2$ üzerinde C noktasına gelinmektedir. Yani, UDPE, C ile A noktasını birleştiren ve KDPE'lere oranla daha dik bir eğridir. Fakat, yine de menfi eğimlidir ve dik değildir. Bu durumda UD'de de net sonuç olarak, maliye ve/veya para politikaları yoluyla işsizlik azaltılmış, fakat bu daha yüksek bir fiyat artışı bahasına elde edilmiş olacaktır (Branson 1989, Bölüm 20; Kanyılmaz 1995, Bölüm 18).

Bu süreç Şekil 2'de AD ve AS eğrilerinde kaymalar yardımıyla da izlenebilir.

Şekil: 2

Şekil 2'de para ve/veya maliye politikası ilk dönemdeki AD eğrisini AD₁'e kaydırır. Böylece P₀,y₀ dengesi yerine P₁,y₁ dengesi geçerli olur. UD'de ise işçiler, nakit (ve reel) ücretleri yükseltirler. Bu durumda AS eğrisi daralacak, eğri sola kayacaktır (AS₁UD). Bu durumda da UD'de denge y₂,P₂ olarak belirlenecektir.

Daha önce sadece basit (KD) PE ile çalışılırken "ince ayar" (*fine tuning*) yapılabileceği yolunda iyimser bir görüş egemendi. UD PE'nin varlığının kabul edilmesi ve uzun dönem için kesin tahmin yapabilmenin güçlüğü karşısında herşeyin önceden bu kadar ince hesaplanamayacağı, örneğin fiilen uygulanan para ve/veya maliye politikaları sonucu A noktasının biraz altına (veya üstüne) düşülebileceği kabul edilmiştir. Buna "kaba ayar" (*coarse tuning*)

denmektedir. Ekonomide eskiye oranla yine de bir iyileştirme kaydedileceği için devlet, ekonomiye doğru yönde müdahalede bulunmuş olacaktır. Bu şartlarda devlet müdahalesi yine de faydalı sayılır ve önerilir (Blinder 1988; 1997).

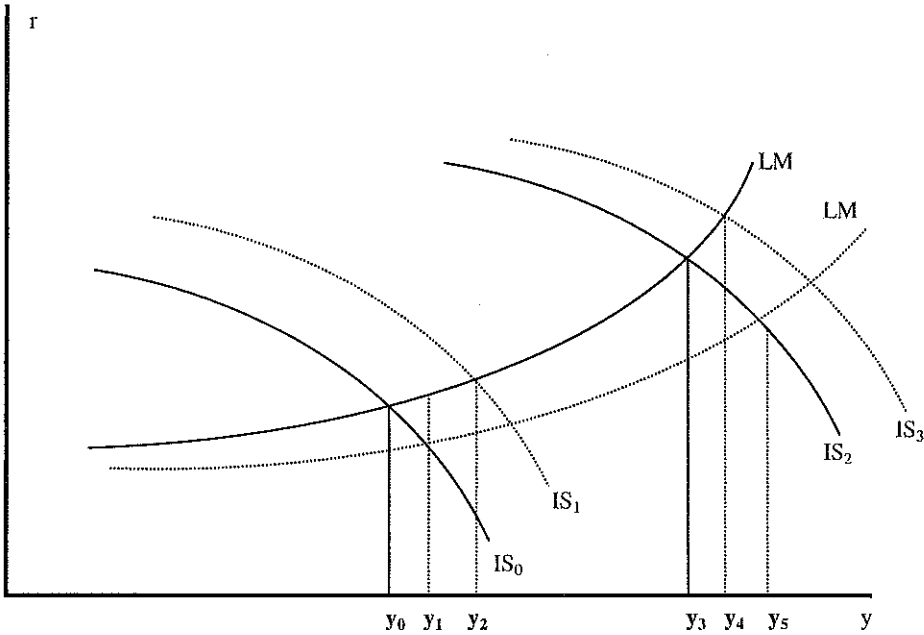
Bu noktada önemle vurgulayalım ki, UDPE ve KDPE'nin bu yorumu özellikle Post Keynesgil okul için geçerlidir. Çünkü Post Keynesgil okulda gerek KD gerek UD'de EİD sözkonusudur. Yeni Keynesgiller UD'de ekonominin kendiliğinden NRU'ya yöneleceğini kabul etmekteydiler. O halde, Yeni Keynesgillere göre **Şekil 1**'deki durum ancak kısa ve bir "orta" dönemi ifade eder. Uzun dönemde - çok uzun da olsa - ekonomi kendiliğinden NRU'da dik kabul edilen UDPE'ye gelecektir (Baumol ve Blinder 1985, Bölüm: 16; Blinder 1988).

2.2. Friedman'ın Para ve Maliye Politikalarının Etkinliğiyle İlgili Eleştirisi ve Keynesgil İktisatta Bu Politikaların Etkinliğinin Yeniden Yorumu

Keynes depresyon dönemini gözönünde bulundurarak atıl ankes talebinin (M^a) eksi faiz elastikliğini sonsuza yakın varsaymıştı. Bu şartlar altında LM de yatık (çok elastik) bir eğri olacağına göre, para arzının yükseltilmesi y ve N 'yi fazla artırmayacaktı; yani para politikası etkin değildi. Buna karşı maliye politikası (devlet harcamaları artışı veya vergi oranının düşürülmesi) yoluyla IS eğrisinin sağa kayması etkin olup, tam istihdam noktasına ulaşmayı mümkün kılabilirdi. Friedman ise, bunun tam tersinin geçerli olduğunu iddia etmiştir (Friedman 1970; Froyen 1990, Bölüm 9-10). Friedman'a göre IS eğrisinin nispeten yatık (çok elastik) olmasına karşın, M^a 'yi izleyerek, LM eğrisi diktir (elastikliği düşüktür). Bu şartlar altında, maliye politikasının etkin olmamasına karşın, para politikası etkindir. Friedman'a göre bu etkinlik, yukarı kısımda da izah edildiği gibi, bir dönem için geçerlidir. Ekonomi NRU'da iken para arzı ve toplam talep arttırıldığında bir dönem sonra ekonomi yeniden NRU noktasına dönecek, uyarılmış beklentiler varsayımı ve işçilerin W 'yi P oranında yükseltmesi sonucu para arzı artışı sadece fiyatlar ve nominal parametrelerin değerleri yükseltilmiş olacaktır. Monetaristlere göre uzun dönemli politika olarak ise reel gelir (NNP) artışına paralel olarak para arzının sabit bir oranda ya da

önceden belirlenmiş ölçütlere göre arttırılması gerekir. Böylece, Friedman'a göre ekonomi bir taraftan otomatik olarak NRU'da dengeye gelirken para otoritelerinin yanlış para artışı politikasıyla enflasyona, bu kez enflasyonu önlemek üzere para arzını kısırarak resesyona yol açmaları önlenmiş olur.

Friedman'ın IS ve LM eğrilerinin elastikliği ve para ve maliye politikalarının etkinliğiyle ilgili bu eleştirisi Keynesgil iktisatçıları etkinlik karşılaştırmasını daha geniş bir perspektif içinde ele almaya ve yorumlamaya yönlendirmiştir (Branson 1989; Kanyılmaz 1990; Hiç 1994a) (Şekil 3). Yeni yoruma göre, gelirin düşük olduğu dönemlerde (depresyon dönemlerinde) LM eğrisi yatıktır. Bu dönemlerde, Keynes'in de iddia ettiği gibi, depresyona karşı para politikası etkin değildir ve maliye politikası etkindir. Fakat, yüksek gelir düzeylerinde bu kere LM eğrisi dikleşmektedir. Bu şartlar altında ise, örneğin, böyle bir yüksek gelir düzeyinde bir resesyon olursa, etkin olan maliye politikası değil, para politikasıdır.

Şekil 3

Bugün ise, yüksek gelir düzeylerinde bulunduğumuz için, bir durgunlukla karşılaşıldığında para politikası uygulamak daha uygun olacaktır. Ayrıca, uzun yılların deneyimi göstermiştir ki, işsizliğe ve konjonktür dalgalanmalarına karşı maliye politikası uygulanması hükümetin ve meclisin geç hareket etmesi, politik etkenler sonucu gerekli devlet harcamasını veya vergi indirimini tam iyi ayarlayamaması nedeniyle de aksamaktadır. Bir kere vergi indirimi sağlandıktan sonra bu kere yüksek konjonktür düzeyinde vergi oranının yükseltilmesi yine politik açıdan güç olmaktadır.

Devlet harcamaları artışının bir de “dışlanma etkisi” (*crowding-out effect*) yaratmak açısından olumsuzluğu vardır. Devlet harcamalarının artışı faizi yükselttiği için, özel yatırımlarda bir ölçüde azalmaya yol açmakta, böylece toplam olarak devlet harcamaları *artı* özel yatırımlar artmakla beraber, özel yatırımların toplam yatırımlar içindeki payı azalmaktadır. Oysa, para politikasında faizin düşmesi hem özel yatırımları ve özel yatırımların toplam yatırımlar içindeki payını, hem de kredili satışlarda sağlanan kolaylık dolayısıyla özel tüketim harcamalarını yükseltmektedir. Kısaca, ekonomi içinde özel kesimin payı artmaktadır. Vergi oranının düşürülmesi de özel tüketimi yükseltecektir. Fakat, vergi artışının düşürülmesi ve “kullanılabilir gelir”in yükseltilmesi ile kısmen özel tasarruf da yükseleceği için vergi indirimi çarpanı devlet harcamaları çarpanından daha küçüktür ve işleme daha fazla zaman alır.

Burada önemle belirtelim ki, Keynesgil para politikası ile Monetarist para politikası tamamen farklıdır (Blinder 1988). Monetaristlere göre, para arzı artışı sabit ölçütlere bağlanmalıdır ve iradi (yahut ihtiyari) değildir (*non-discretionary*) Keynesgil para politikasında ise, para otoritelerinin enflasyonist veya resesyonist eğilimlere göre “ihtiyari” olarak para arzını ayarlamaları öngörülür (*discretionary*).

Genellikle bugün Keynesgil para politikası kullanılmakla ve istisnai şartlar dışında maliye politikasına başvurulmamaktadır. Para politikasının uygulanması ise hükümetlerden bağımsız olan Merkez Bankası’na bırakılmıştır. Ancak, bugün karşılaşıldığı gibi, faiz haddinin çok düşük olduğu bir durumda durgunluk meydana geldiğinde para politikası etkin olamayacağına göre, Keynesgil maliye politikasının yeniden fakat yeni bir anlayışla ele alınmasını

öneren iddialara rastlanmaya başlanmıştır (*Seidman, 2001*). Nitekim, ABD 2003'de böyle bir uygulama yapmıştır.

3- YENİ KLASİKLERİN METODOLOJİ İLE İLGİLİ ELEŞTİRİLERİ ve KEYNESGİL SİSTEM MİKROEKONOMİK TEMELLERE DAYANDIRILMASI

Yeni Klasikler Keynesgil sisteme metodolojik açıdan iki eleştiri yönelmişlerdir. Birincisi Phillips Eğrisi ile ilgilidir. İkincisi daha da köklü olarak Keynesgil makroekonomik sistemin mikroekonomik temellerden yoksun olduğu ve Keynesgil EİD sonucunun mikroekonomik analizlerin vardığı OTİD sonucu ile tutarsız olduğu yolundaki iddiadır.

Önce kısaca Lucas ve Sargent'in (1978), 1970'li yıllarda Phillips Eğrisinin yok olması ve bunun Keynesgil Sistem'in çökmesi anlamına geldiği yolundaki iddiasını ele alalım. Yeni Keynesgil iktisatçı Gordon'un (1977, 1985) yaptığı ekonometrik analizlere göre 1970'li yıllarda PE ortadan kalkmamış, maliyet ve fiyat artışları yüzünden devamlı sağ yukarı kaymıştır. Aslında Yeni Klasiklerin sistemi gereği PE'nin mevcut olmaması gerekir; Keynesgil sisteme göre ise PE, KD ve UD olarak mutlaka var olmalıdır.

Yeni Klasiklerin Keynes'in sisteminin mikroekonomik temellerden yoksun ve Keynesgil EİD sonucunun mikroekonomik analizin OTİD sonucu ile tutarsız olduğu iddiası daha köklü bir metodolojik eleştiridir. Gerçekten de Keynes'in makroekonomik analizleri sistemli ve bütüncül bir şekilde mikroekonomik analizlere dayanmadığı gibi, genelde Alfred Marshall ve Leon Walras'ı izleyerek tüm piyasalarda Tam Rekabet Şartlarının (TRŞ) geçerli olduğunu varsayan geleneksel mikroekonomik analizlerin sonuçlarıyla tutarsızdır. Çünkü, geleneksel mikro iktisatta tüm piyasalarda TRŞ varsayıldığına göre, tüm fiyatlar ve ücretler tam bir esnekliğe sahiptir. Bu durumda, emek piyasası dahil, tüm piyasalar aynı anda "tam denge"ye gelir (*perfect equilibrium*), herhangi bir arz veya talep fazlası veya yetersizliği çıkmaz. Bu, emek piyasası açısından OTİD demektir.

Bu varsayım yanında ve bu sonucu destekleyen diğer iki temel varsayımı da hesaba katmak zorundayız. İkinci temel varsayım tüm piyasalar arasında tam

bir eşgüdümün varolmasıdır; yani fiyat ve ücret esnekliği sonucu tüm piyasalar anında ve bir arada tam dengeye gelecektir (*all markets clear*). Bu, adeta bir mezatçının tüm piyasaları bir arada dengeye getirecek olan fiyatları anında saptamasına benzetilir ve “Walrasgil Mezatçı” (*Walrasian Auctioneer*) varsayımı olarak adlandırılır.

Yeni Klasiklerin üçüncü temel varsayımı Rasyonel Beklentiler Hipotezi'dir (RBH). RBH'nin temelleri Geleneksel Klasik sisteme dayanır. Klasik sistemde gerek girişimcilerin gerek işçilerin ileriye ait fiyat tahminlerini doğru yaptıkları varsayılmaktaydı. Yeni Klasiklerin REH'ine göre de, ekonominin tüm karar birimleri (girişimciler, işçiler, tüketiciler, vb.) karar vermek için gerekli yeterli bilgiye sahip olabilirler ve ileriye ait fiyatları ve diğer parametreleri doğru tahmin ederek ona göre karar verirler. Tüm karar birimleri rasyoneldir ve kârlarını, refahlarını maksimize eden kararları verirler. Bir çok karar birimi ileriye dönük tahminlerinde hata yapabilir; önemli olan, bu hatalar “sistemik” değildir; bu durumda birbirini götürür.

Bu varsayımlar altında Geleneksel mikroekonomik analiz sonuçlarına göre, tüm piyasalar anında ve bir arada tam dengeye gelecek: OTİD, veya Yeni Klasikler de NRU ile çalıştıklarına göre, ONRUD sağlanacaktır.

Yeni Klasiklere göre, makroekonomik parametreler temsili rasyonel birimlerin kararlarının basit bir toplamıdır. Bu durumda, Yeni Klasik mikroekonomik analizlerde de geleneksel mikroekonomik analiz sonuçlarıyla tutarlı olarak ONRUD sonucuna ulaşılır. Aslında, bu varsayımlar altında PE anlamını yitirmektedir ve yok olmalıdır. Çünkü, fiyatlar ve ücretlerde tam bir esneklik olduğuna göre, hangi fiyat ve ücret geçerli olursa olsun ekonomi mutlaka NRU'da dengeye gelmektedir. Bu varsayımların gerek Monetaristlerden gerek Keynesgil ekonomiden farklı olduğu açıktır. ONRUD'a Monetaristlerde bir dönem sonra, Yeni Klasiklerde hemen ulaşılmaktadır.

Yeni Klasikler RBH'inde rasyonel karar birimlerinin hükümetin ileride, örneğin fiyatlardaki değişmelere karşı nasıl bir politika izleyeceklerini de bildikleri için bu politikaların etkilerini de kararlarında hesaba katacaklarını kabul etmişlerdir. Bu durumda da hükümetin uygulayacağı bu politikalar etkinliklerini tamamen kaybedeceklerdir. Yeni Klasiklerin bu eleştirisi Keynesgil sistem ve Keynesgil para ve maliye politikalarına yöneltmiş olduğu

kadar Monetaristlerin para arzını sabit bir oranda yükseltmek yolundaki politikasına da yöneltilmiştir. Bu politika da, Yeni Klasiklere göre, yine fiyatları yükseltmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Yine Yeni Klasiklere göre, Keynesgil esaslardan hareket eden ve geleceğe yönelik projeksiyonlar ve politika önerileri içeren ekonometrik modeller de yanlıştır. Çünkü, eski kararlar ve parametre değerleri, karar birimlerinin o gün hükümetin ileride ne yönde politika kararı uygulayacağını ve bunun etkilerini içerir. Oysa önümüzdeki yıllara ait kararlarında ise, karar birimleri bu kere önümüzdeki yıllarda hükümetin uygulayacağı kararların etkilerini hesaba katacaklardır. Bu da farklı olacağı için eski yıllara ait ekonometrik analizlere dayanan projeksiyonlar tamamen veya büyük ölçüde geçersiz olmaktadır. Bu iddia iktisat literatürüne “**Lucas Kritiği**” (*Lucas Critique*) olarak geçmiştir (Paya 1998; Blinder 1988, 1997).

4- YENİ KEYNESGİL ve POST KEYNESGİL OKULLAR

4.1. Yeni Keynesgil Okul, Temel Varsayımları ve Sonuçları

Aralarındaki önemli farkları belirtebilmek üzere burada önce Yeni Keynesgil okulun, müteakip kısımda ise Post Keynesgil okulunu temel varsayımları ve sonuçları daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

4.1.1. Eksik Rekabet Şartları

1980'li yıllarda özellikle ABD'de gelişen Yeni Keynesgil iktisatçılar makroekonomiyi ve toplam talep yetersizliğinden doğan EİD sonucunu mikroekonomik temellere oturturken TRŞ'na, fiyat ve ücretlerin tam esnekliğine ve Walrasgil mezatçının varlığına dayanan Geleneksel mikroekonomiyi reddetmişler; bunun yerine piyasaların çoğunda Eksik Rekabet Şartlarının (ERŞ) geçerli olduğunu ileri sürmüşlerdi. Demek ki piyasalarda daha çok monopollü rekabet ya da rekabet halinde oligopol şartları vardır. Bu da fiyat ve ücretlerde çeşitli esneksizliklere yol açmaktadır. Bu esneksizlikler sonucu Keynesgil eksik talep ve EİD doğmaktadır (Blinder 1988; Gordon 1990; Mankiw 1990, 1992, 1998).

4.1.2. Piyasalar Arası Koordinasyon Noksanı

Yine Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, tüm piyasalarda eşgüdümün varlığından sözedilemez, Walrasgil mezarçı varsayımı kabul edilemez. Öyle ki, tüm piyasalarda TRŞ mevcut olsaydı bile sırf eşgüdüm yetersizliği dolayısıyla Keynesgil EİD ile karşılaşabilirdik. Piyasalarda eşgüdüm yetersizliğinden doğan Keynesgil EİD görüşü aslında ilk *Leijonhufvud* (1973) tarafından ortaya atılmıştır.

4.1.3. Rasyonel Beklentiler Hipotezi

Buna karşı Yeni Keynesgil iktisatçılar genelde Yeni Klasiklerin RBH'ini kabul etmiş ve modellerinde RBH ile çalışmışlardır. Bunun başlıca iki nedeni vardı. Birincisi o yıllarda akademik çevrelerde egemen olan Yeni Klasikler kendi kabul ettiklerinin tersi varsayımlarla (örneğin Keynesgil HBH) ile çalışan model ve analizleri başlangıçtan geçerli saymıyorlar ve tartışmaya açmıyorlardı. İkincisi, gerek Fischer (1977) gerek Taylor (1980) RBH'ne ve fakat fiyat ve ücret esneksizliğine dayanan modellerinde yine Keynesgil eksik talep ve eksik talepten doğan EİD ile karşılaşılacağını göstermişlerdir. Yine bu şartlar altında toplam talebi yükseltici yönde Keynesgil politikalar etkin olmaktadır.

4.1.4. Kısa Dönem ve Uzun Dönem Dengesi

Yeni Keynesgil iktisatçıların bu varsayımları ve bu varsayımlara dayanarak kurdukları modeller kısa dönemde Keynesgil talep yetersizliğinden doğan EİD verecektir. Fakat uzun dönemde ekonomi kendiliğinden NRU'ya yönelecektir. Aslında bu sonuç, Keynes'in orijinal görüşlerinden ve Keynesgil sistemin sonuçlarından farklıdır. Çünkü, belirsizlik, yatırımların yetersizliği ve oynaklığı gibi varsayımlardan hareket eden Keynesgil sisteme göre ekonomi hem KD hem de UD'de toplam talep yetersizliğinden doğan EİD verecek, UD'de OTİD'e ya da ONRUD'a yönelmeyecektir.

Ne var ki, Yeni Keynesgil iktisatçıların çoğuna göre bu, teorik düzeyde ya da objektif analizlerde karşımıza çıkan bir farktır. Politika uygulaması alanında orijinal Keynesgil sistem ile Yeni Keynesgil iktisat arasında bir fark olmayacaktır. Çünkü, Yeni Keynesgil ekonomiye göre de, tüm KD'lerde ve

dolayısıyla devamlı olarak Keynesgil politikalar uygulamak durumundayız; kimse ekonominin NRU'ya kendiliğinden gelmesi için uzun süre beklemeye ve işsizliğe tahammül etmeye yanaşmayacaktır (Blinder 1988). Bu fikir daha eskilere, Neo-Klasik Sentezle ilgili tartışmalara kadar götürülebilir (Patinkin 1948).

Aslında Yeni Keynesgil iktisatçıların bu görüşü, Keynes'i ABD'ye taşıyan ilk ABD'li iktisatçılar, yani Neo-Keynesgillerle uyum halindeydi. Çünkü Neo-Keynesgiller de, Neo-Klasiklerle 1940'lı, 1950'li ve 1960'lı yıllarda yaptıkları tartışmalarda ve ulaştıkları Neo-Klasik Sentez'de (Arestis 1989) ekonominin reel balans etkisi yanında Pigou etkisi ile, olumsuz dinamik etkilere rağmen, ergeç tam istihdam noktasına varacağını kabul etmişlerdi. Fakat bu çok zaman alacağı için işsizlik başgösterdiği takdirde uzun süre beklemektense, Keynesgil politikalar uygulanmalıydı. Yine Neo-Keynesgillere göre, böylece fiilen devamlı Keynesgil politikaların uygulanması söz konusu olacaktı.

Bu makalenin dar sınırları içinde tüm Yeni Keynesgil modelleri ve fiyat ve ücret esneksizliklerinin ne gibi nedenlerden doğabileceğini incelemek olası değildir. Bunun için Mankiw ve Romer'in iki ciltlik (1991) eserine başvurulabilir. Bu modellerden ancak bazıları birbirleriyle çelişkilidir ve birinin kabulü diğerinin reddini gerektirir (*mutually exclusive*). Çoğu ise çelişkili değildir ve beraber kullanılabilir (*mutually inclusive*); örneğin bir ülkede belirli bir zamanda iki model de bir arada işlerli olabilir. Yahut bir model belirli bir zamanda, diğer biri de başka bir zamanda geçerli olabilir.

Ancak Yeni Keynesgil modellerden iki grup özellikleri nedeniyle aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmaktadır: “**Etkinlik Ücreti**” (*Efficiency Wage*) ve “**Histeresis**” (*Hysteresis*) modelleri. Bu modellerde ekonominin gerek KD gerek UD'de ONRUD'a yöneleceği sonucuna varılmaktadır. Keynes ile aynı sonuca ulaştıkları için de bu modellere “Süper-Keynesgil Modeller” denmektedir.

'90 lı yıllarda Yeni Keynesgil ekonominin geçerliliği ve yorumu Blinder ve Yellen (2001) tarafından irdelenmiştir. Blinder ve Yellen, Yeni Keynesgil politikaların, uygulanmasına başlandığı '90'lı yıllardan itibaren müspet sonuçlar verdiğini ve geçerli olduğunu ileri sürmektedirler.

4.1.4. Super-Keynesgil Modeller

Etkinlik Ücreti Modelleri

Ekonominin gerek KD gerek UD'de EİD noktasında kalacağı sonucunu veren Super-Keynesgil modellerin birinci grubu “**Etkinlik Ücreti**” (*Efficiency Wage*) modelleridir. Genellikle makroekonomik sistemler ve okullar basit olarak emeğin verimliliğini ücret düzeyinden bağımsız kabul ederler. Bu durumda, emeğin marjinal verimliliği – belirli teknoloji düzeyi dışında – sadece istihdam edilen emek miktarına bağlıdır; istihdam düzeyi yükseldikçe emeğin marjinal verimliliği azalır. Etkinlik ücreti modellerinde ise emeğin verimliliği aynı zamanda aldığı reel ücret düzeyine bağlıdır. Bu durumda da piyasada cari olan reel ücret tam istihdamı sağlayacak olan ücretin üstünde olabilir; böylece ekonomi yüksek ücret dolayısıyla sürekli, yani gerek KD gerek UD'de EİD noktasında kalacaktır (Örneğin: Stiglitz 1976).

Sağduyuya da uygun düşen ve ilk olarak AGÜ'ler için ortaya atılan etkinlik ücreti modellerinin temeli şöyle açıklanabilir (Blinder 1988; Yellen 1991). Diyelim ki, ekonomide TRŞ geçerlidir ve tüm firmalar aynı üretim fonksiyonuna sahiptir; emek verimi ise bir e : “etkinlik” veya “efor” katsayısı ile reel ücrete bağlıdır. O halde, firmaların üretim fonksiyonu aşağıdaki gibi olacaktır:

$$O = f(eL)$$

O : Üretilen mal miktarı

e : Etkinlik katsayısı

L : İstihdam edilen emek miktarı.

Bu şartlarda firmanın kârı (π):

$$\pi = f[e(w)L] - wL$$

olacaktır. π aşağıdaki iki şart altında azamileştirilebilir:

i- Emeğin marjinal verimliliği etkinlik birimi başına reel ücrete eşit olmalıdır:

$$f'(eL) = w/e(w)$$

$f'(eL)$ emeğin marjinal verimliliğini,

$w/e(w)$ etkinlik birimi olan $e(w)$ başına düşen reel ücreti verir.

ii- Reel ücret $e(w)$ 'nin birim elastikiyetinin 1'e eşit olduğu düzey olmalıdır.

Bu sonuca nasıl ulaşıldığını şöyle gösterebiliriz:

Kârın w 'ye göre azamileştirilmesi için 1. derece şartı olan

$$f'(eL) \cdot e'(w) = 1$$

gerecektir.

Kârın L 'ye göre azamileştirilmesi için ise:

$$f'(eL) = w/e(w)$$

gerecektir. Bu ikisini bir arada aldığımızda

$$w \cdot e'(w)/e = 1$$

çıkır.

Verimliliğin niçin reel ücrete bağlı olduğu hususunda ise çeşitli nedenler (modeller) öne sürülmüştür (Yellen 1991).

i) Ücret Düzeyi ve İşi Kaytarma Modeli (*Shirking Models*): Bu izah tarzına veya modele göre bir firmanın parça başı ücret sistemi uygulaması her zaman mümkün değildir; olsa bile kontrolü güç ve maliyetli olabilir. İş mukaveleleri ise işin yapılmasıyla ilgili her hususu ayrıntılı olarak içeremez. Bu şartlar altında, şayet ücret düşük ise işçiler çeşitli yollardan işi kaytarırlar, fazla çalışmazlar ve dolayısıyla verimleri düşük olur. Bunu önlemek için ayrıntılı iş mukaveleleri yapmak, işi kontrol etmek, mukaveleye uymayan işçileri atmak gibi maliyetlerden kaçınmak üzere firmalar "etkinlik ücreti" diyebileceğimiz, yüksekçe bir reel ücret verirler (Bowle 1983, Eaton ve White 1982, Shapiro ve Stiglitz 1982, vb.).

ii) İşçi Devri Modeli (*Labor Turnover Model*): Firmalar için işçi devri, bir işçinin atılması ve onun yerine başka birinin işe alınmasının maliyeti yüksektir. Bu nedenle firmalar işçilerine emek piyasasını temizleyecek (emek

arz ve talebini eşitleyerek işsizliğe mani olacak) ücretin üstünde bir ücret verebilirler (Salop 1979, Schlicht 1978, Stiglitz 1974a ve 1974 b), vb.)

iii) Tersten Seçim (*Adverse Selection*): Bu modeller etkinlik ücretinin bir başka nedeni olarak öne sürülmüştür. İşçilerin yeteneklerinin ve dolayısıyla verimliliklerinin farklı olduğunu varsayalım. Bu takdirde firmalar yüksek yetenekli olan işçileri işe almak, düşük yetenekli, düşük verimli olan ve düşük ücret talep edenleri işe almamak üzere, işe alınmada çeşitli yetenek testleri yanında yüksek bir ücret saptar. Bu yüksek ücret düzeyinde yine işsizlik ortaya çıkacaktır (Malcolmson 1981, Stiglitz 1976b, Weiss 1980, vb).

iv) Sosyolojik Nedenler (*Sociological Models*): Yukarıdaki etkinlik modellerinin hepsinde firmaların ve işçilerin tam bilgi ile ve kârlarını, refahlarını azamileştirmek gayesiyle karar verdikleri varsayılmaktadır. Bazı hallerde ise firmalar, işverenler, kârın azamileştirilmesi gayesini gütmeksizin ve sosyolojik nedenlerle yüksek ücret verebilirler. Yine sosyolojik nedenlerle düşük verimli işçileri işten çıkarmayabilirler (Solow 1980, Akerlof 1982, vb.).

Etkinlik Ücreti Modelleri, Keynesgil Ücretlerin Rijitliği ve İşsizlik

Etkinlik ücreti modellerinin hepsi reel ücret düzeyi ile çalışmaktadır ve reel ücret düzeyi ile toplam talep ile ilişki tam olarak kurulmamıştır. Bunun için yüksek etkinlik (reel) ücreti ile Keynesgil nominal ücret rijitliği arasında ilişki kurulması gerekir. Bu ilişki Stoft (1983) ve özellikle Akerlof ve Yellen (1983) tarafından kurulmuştur. Akerlof ve Yellen'e göre, firmalar etkinlik reel ücretine ulaşmak üzere çeşitli basit kıstaslar (*rule of thumb*) kullanarak nominal ücreti saptamaya çalışacaklardır ("**yarı rasyonel beklentiler**": *near-rational expectations*). Bu durumda, şartlarda önemli değişiklik olmadan nominal ücretleri değiştirmeyeceklerdir. Böylece Keynesgil nominal ücret ve fiyat rijitliği ve Keynesgil nedenlerden doğan EİD sonucuna ulaşılmış olur.

Histeresis (Hysteresis) Modelleri

Keynes'de ekonomi belirli bir EİD noktasına geldiğinde – şartlar, örneğin toplam talep düzeyi değişmediği sürece – o noktada devamlı kalacaktır. Histeresis ve Etkinlik Ücreti dışındaki Yeni Keynesgil modellerde ise ekonomi

KD'de EİD'de olmakla beraber UD'de ONRUD'a yönelecektir. Ekonominin EİD noktasına ulaştıktan sonra o noktada kalacağını öngören modellere bir fizik terimi olarak "Histeresis" modelleri denmektedir. Bu modellerde ekonominin denge noktasına gidişi o noktada devamlı kalmasına yol açacak etkenler yaratacaktır. Konuya şöyle de bakabiliriz: J.B.Say'ın "Mahreçler Kanunu"na göre her arz kendi talebini yaratacaktı. Histeresis modellerinde bu kere talep düzeyi kendi arzını yaratır, talep ve arz o noktada kalır (Blinder 1988).

Başlıca iki tür histeresis modeli veya nedeni ortaya atılmıştır. Birincisi "Beşeri Sermaye"yi (*human capital*) temel alır. Beşeri sermaye büyüme modellerine göre herhangi bir işçi işinde ne kadar uzun süre çalışırsa, o kadar tecrübe kazanacak ve verimliliği artacaktır. Bu hipoteze "iş yaparken işi öğrenme" (*learning by doing*) olgusu da dahil edilebilir (Romer 1996). Şüphesiz, bunun tersi de geçerlidir. Bir işçi işinden çıkınca melekesi ve dolayısıyla da verimliliği azalır. Bu nedenle de o işçiyi artık piyasada geçerli olan ücret üzerinden istihdam etmek sözkonusu olmayacaktır. İşçi devamlı işsiz durumuna düşer. Böylece ekonomi düşük istihdam noktasında kalır.

Bugün beşeri-sermaye modellerinden çok "içeridekiler-dışarıdakiler ilişkileri" (*insider-outsider relations*) modelleri tercih edilmektedir (örneğin: Blanchard ve Summers 1986; Drazen ve Gottfries 1987; vb.). Bu modele göre, işçi sendikalarının ücreti saptamakta etkin oldukları, sendikaların ise ücreti saptarken kendi üyelerinin (içeridekiler: *insiders*) çıkarlarını ön plana aldıklarını, üye olmayanları (dışarıdakiler: *outsiders*) düşünmedikleri kabul edilir. Sendika üyeleri (içeridekiler) halen istihdam edilen işçilerdir; üye olmayanlar (dışarıdakiler) ise işsiz olan işçilerdir. Bu ikinci grup işsiz oldukları için sendika üyesi de değildirler. İşçi sendikaları bu durumda kendi üyelerinin çıkarlarını düşünerek yüksek bir ücret saptayacaklardır. Bu ücrette ise firmalar yeni işçi almayacaklardır. Böylece, yüksek ücret ve işsizlik sürer; ekonomi aynı EİD noktasında kalır. Ancak toplam talep artarsa bu sonuç değişecek, yeni işçi alınacaktır. Bu yeni işçiler de bundan böyle sendikalara üye olacaklar, "dışarıdakiler" durumunda iken "içeridekiler" durumuna geleceklerdir. İşçi sendikaları bu kere onların da istihdamının devamını sağlayacak olan ücret düzeyini talep edecektir. Böylece bu kez denge bu yeni ve yüksek istihdam noktasında sürecektir.

Görülüyor ki, histeresis modellerinde beşeri sermaye veya içeridekiler – dışarıdakiler ilişkileri nedeniyle, herhangi bir EİD noktası kalıcıdır; ekonomi şartlar değişmediği sürece kendiliğinden NRU'ya yönelmez.

Süper-Keynesgil Modeller ve Keynes'in Sistemi

Süper-Keynesgil modeller, yani etkinlik ücreti ve histeresis modelleri gerek KD gerek UD'de Keynesgil EİD verirler. Bu bakımdan KD'de EİD, UD'de ONRUD veren diğer Yeni Keynesgil modellerden sonuç bakımından ayrılırlar. Sonuçlar Keynesgil sistemin sonuçlarının aynıdır ve bu nedenle de bu modeller Süper-Keynesgil modeller olarak adlandırılmaktadırlar. Yine bu Keynesgil sonuç mikro temellere oturtulmuştur. Fakat, bu modeller genelde RBH ile çalışmaktadırlar ve beklentilerde yanılğular ve HBH ile çalışan ve EİD'e ücret ve fiyat rijitliği ve talep noksanı gibi nedenler yoluyla ulaşan Keynesgil sistemden bu bakımdan farklıdırlar.

4.2. Post Keynesgil Okul, Varsayımları ve Sonuçları

1980'li yılların ortalarında bu kez Yeni Klasikler kadar, Keynesgil temel varsayımlarından farklı varsayımlarla çalıştıkları için Yeni Keynesgil iktisatçılara karşı da, bir tepki olarak, ağırlığı İngiltere olmak üzere Post Keynesgil ekonomi ortaya atılmış, bu okula bir çok tanınmış ABD'li iktisatçılar ve diğerleri de katılmışlardır. Post Keynesgil okul hakkında burada ancak kısa bir bilgi sunulacaktır. Daha fazla bilgi için şu eserlere başvurulabilir: Arestis, 1994; Chick, 1992; Davidson, 1992; 1994; Hiç ve Hiç-Birol, 2003.

Post Keynesgil iktisatçılar doğrudan Keynes'in orijinal varsayımlarını kabul ettikleri gibi, daha önce genç olarak Keynes'in yanında çalışan ve yine 1940'lı, 1950'li ve 1960'lı yıllarda ABD'deki Neo-Keynesgil iktisatçılara karşı çıkan, ve "**Ortodoks Keynesgiller**" (*Orthodox Keynesians*) veya "**Köktenci Keynesgiller**" (*Fundamentalist Keynesians*) olarak adlandırılan iktisatçıların etkisinde kalmışlardır.

4.2.1. Eksik Rekabet, Koordinasyon Noksanı, Heterojen Beklentiler, Yatırımların Belirsizliği; Kısa ve Uzun Dönemde Eksik İstihdam Sonucu

Post Keynesgil iktisatçılar da Ortodoks Keynesgiller gibi belirsizlik ve HBH ile çalışmışlar; RBH'ini kesinlikle reddetmişlerdir. Belirsizlik, yatırımların yetersizliği ve oynaklığı ise gerek KD'de gerek UD'de mutlaka Keynesgil talep yetersizliğinden doğan EİD verecektir. Post Keynesgil iktisatçılar da Yeni Keynesgil iktisatçılar gibi TRŞ'nı reddederek ERŞ'nın varlığını kabul etmişlerdir. Bu bakımdan Histeresis ve Etkinlik Ücreti modelleri başta olmak üzere, ERŞ'na ve bundan doğan fiyat ve ücret esneksizliğine dayanan modeller Yeni Keynesgil iktisatçılar ve Post Keynesgil iktisatçılar için genellikle ortaktır. Fakat sadece ERŞ'nın kabulü ve belirsizliğin reddi bizi Yeni Keynesgil ekonomide olduğu gibi, fiyat ve ücret esneksizliğinin ve EİD'in KD'de olması, UD'de ise ekonominin NRU'ya yöneleceği sonucuna götürebilirdi. Belirsizlik ve yatırımların yetersizliği ve oynaklığı ise Post Keynesgil okulda, Keynes'i izleyerek gerek KD'de gerek UD'de EİD sonucunu vermektedir.

4.2.2. Açık Ekonomi Modeli, Ulusal ve Uluslararası Kurumların Kararlara Etkisi, Paranın Endojenliği, Çıkarların Çatışması Varsayımı

Post Keynesgil iktisatçılar mutlaka açık ekonomi modeli ile çalışırlar. Onlara göre kapalı ekonomi modeli gerçekçi değildir ve Keynes kapalı ekonomi modelini ilk safhada sırf sistemin daha iyi anlaşılabilmesi için öne sürmüştür. Ayrıca gerek ulusal gerek uluslararası kurumların varlığını, bu kurumlar yoluyla ekonomik kararlarda bireylerin rasyonel tercih ve kararları yanında politik etkilerin de rolünü kabul ederler. Para arzını ise sadece dışsal (*exogenous*) değil, aynı zamanda içsel (*endogenous*) bir parametre olarak ele alırlar. Diğer taraftan Post Keynesgil iktisatçılar ekonomide gelir bölüşümü açısından Klasik ve Yeni Klasik "çıkarların uyumu" (*harmony of interests*) yerine **çıkarların çatışmasının** (*conflict of interest*) sözkonusu olduğuna inanırlar. Bu, "objektif analiz" düzeyinde belki doğru olmakla beraber, Post Keynesgil iktisatçılar "normatif" olarak da gelir bölüşümünün düzeltilmesine büyük ağırlık verirler

(Arestis, 1994; Chick 1992; Davidson 1992; 1994). Post Keynesgil iktisatçılar Yeni Keynesgil iktisatçılarının tersine, Post Keynesgil makroekonomik modeller de geliştirebilmişlerdir (Arestis, 1989; Arestis ve Sawyer, 2002).

4.2.3. Son Yıllardaki Gelişmeler ve Post Keynesgil Okul

Fakat son yılların küreselleşme ve bunun getirdiği uluslararası rekabet, verimlilik ve maliyetlerin düşürülmesi gereği karşısında Post Keynesgil ekonominin kabul ettiği, gelir dağılımıyla ilgili hedef tam uygun düşmemektedir. Tersine, Avrupa ülkeleri ve Japonya 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana elde edilmiş bulunan çok geniş sosyal hakları biraz azaltmak ve emek piyasasına esneklik kazandırmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmışlardır. Belki bu nedenle, belki de Yeni Keynesgil okulun ABD gibi bir ülkede egemen olması nedeniyle Post Keynesgil okul, Yeni Keynesgil okula oranla zemin kaybetmeye başlamıştır (Dunn 2000; Holt).

Bu durum karşısında Post Keynesgil iktisatçılar son yıllarda, günümüz olaylarını Post Keynesgil analizlere tabi tutmaya yönelmişlerdir. Bu arada 1997 küresel malî krizi karşısında Post Keynesgil “para ve maliye politikası” ayrıntılı analizlere tabi tutulmuş (Arestis, 2001); “küreselleşme” diğer bir inceleme konusu yapılmıştır (Arestis ve Pialiginis, 2000). Avrupa’da “Üçüncü Yol” (*The Third Way*) olarak belirlenen ve İngiltere’de özellikle Tony Blair tarafından izlenen “yeni merkez sol politikalar” da yine Post Keynesgil iktisatçılar için başka bir inceleme konusu olmuştur (Arestis ve Sawyer 2001a; 2001b). Post Keynesgil iktisatçılar dünya ekonomisinde karşılaşılan çeşitli sorunlarla ilgili yaptıkları ayrıntılı analizlerde (Davidson 2002; Harcourt 2003) vardıkları sonuç, Post Keynesgil ekonominin geçerli olduğudur (Arestis ve Glickman, 1999). Bu politikalar ile tam istihdam sağlanabilecek (Davidson, 2000), dünya refaha ulaşabilecektir (Arestis 1997). Post Keynesgil iktisatçılar bu okula yöneltilen başlıca eleştirileri de cevaplandırmışlardır (Arestis ve Sawyer 2001, Dunn, 1999).

Bütün bu kuvvetli açıklama ve savunmalara rağmen bugün için Post Keynesgil okula oranla Yeni Keynesgil okulun ağırlığı daha fazladır. Yine de, gelecekte hangi okulun daha yaygın olacağı hakkında kesin bir yargıya varmak zordur.

5. SONUÇLAR

Keynes'in sisteminin tarihci bir yaklaşımdan çok analitik bir yaklaşımla ele alındığı bu inceleme ve makalemizin başlıca sonuçlarını aşağıdaki noktalarda özetleyebiliriz:

– Keynes'in sistemi Klasik sistem yanında ikinci temel makroekonomik sistem olup, çağdaş makroekonomik okullar ya da Keynes'in sistemine dayanmaktadır. Bu iki sistem arasındaki en belirleyici fark Klasik sisteme göre, ekonominin OTİD vermesine karşın, Keynes'in sisteminde ekonomi kendi haline bırakıldığında talep yetersizliğinden doğan EİD vereceğidir. Bu durumda, Klasik sisteme göre, para arzının artırılması yoluyla toplam talebin yükseltilmesi, sadece enflasyon yaratacaktır. Keynes'in Sisteminde ise para ve/veya maliye politikaları yoluyla istihdam düzeyini yükseltmek mümkündür. Enflasyona yol açmadan işsizlik oranının ne kadar yükseltilmek isteneceği hedefini PE'ne dayanarak saptayabiliriz. Bu konuda kısa dönem ve uzun dönem PE'yi ve ince-ayar veya kaba-ayar olgusunu hesaba katmak durumundayız.

Çağdaş okullardan Monetarizm ve Yeni Klasik okul temellerini Klasik sistemden, Yeni Keynesgil ve Post Keynesgil ekonomi temellerini Keynes'in sisteminden alır.

– Gerek akademik çevrelerde, gerek uygulama alanında 1936'dan sonra ve 2. Dünya Savaşı'nı izleyerek 1973-1974'de OPEC tarafından yaratılan stagflasyona kadar Keynesgil sistem egemen olmuştur (**Keynesgil Devrim**). 1990'lı yıllarda akademik çevrelerde Monetarizm ve Yeni Klasik okul egemen olmuş (**Karşı Devrim**), Keynesgil iktisatçılar azınlıkta kalmıştır. 1980'li yıllar boyunca Monetarist ve Yeni Klasik politikalar uygulanmaya konmuş, fakat olumsuz sonuçlar alındığı ve işsizlik önlenemediği için bu yıllar boyunca akademik çevrelerde yeniden Keynesgil sistem, ABD'de Yeni Keynesgil ekonomi, İngiltere'de ise Post Keynesgil ekonomi yaygınlaşmıştır (**Karşı Karşı-Devrim**). 1990'lı yıllardan bu yana uygulama alanında da yine Keynesgil okullar egemen olmuştur.

Buna göre, ortaya atıldıktan sonra daha uzun süre kabul gören ve günümüzde de egemen olan Keynesgil sistemdir.

– Ancak Keynes'in sistemi zaman boyunca bu sisteme yöneltilen eleştiriler karşısında, devamlı geliştirilmiştir. Sonuçta bugün Keynes'in orijinal analiz ve sonuçlarından çok daha kapsamlı ve derin noktalara gelinmiştir.

Makalemizde özellikle bu gibi gelişmeler analitik bir biçimde ve fakat tarih sırasına göre incelenmiştir. İlk olarak Phillips'in tam istihdam noktasına ulaşılmadan önce maliyet ve fiyatların enflasyonist sayılabilecek bir oran üstünde yükseleceği eleştirisinden yola çıkarak geliştirdiği PE analizi, işsizlik ve enflasyon oranları bileşimleri seçimi olarak Keynesgil Sistem'e dahil edilmiştir. Daha sonra M. Friedman'dan esinlenilerek KDPE yanında bir de daha dik, fakat yine de negatif eğimli bir UDPE'nin varlığı kabul edilmiştir. Üçüncü olarak, yine Friedman'ın para ve maliye politikalarının etkinlikleriyle ilgili eleştirisi hesaba katılmış ve düşük gelir düzeylerinde ve depresyonda Keynes'i izleyerek para politikasının değil, maliye politikasının etkin olduğu, fakat yüksek gelir düzeylerinde ve durgunlukta ise, Friedman'ın işaret etmiş olduğu gibi, maliye politikasının değil, para politikasının etkin olduğu kabul edilmiştir.

– Son önemli nokta olarak Yeni Klasiklerin Keynesgil makroekonomik sistemin mikroekonomik temellerden yoksun ve OTİD veren geleneksel mikroekonomi ile tutarsız olduğu eleştirisi hesaba katılmıştır.

Bu boşluğu doldurmak üzere ise piyasalarda TRŞ'nin ve fiyat ve ücret esnekliğinin değil, ERŞ'nin ve fiyat ve ücret esneksizliğinin geçerli olduğu kabul edilmiştir. Bu şartlar altında talep yetersizliği ve işsizlik veren çok sayıda mikro yahut sektörel model geliştirilmiştir.

Daha çok ABD'li olan Yeni Keynesgil iktisatçılar Yeni Klasiklerle tartışma olanağına kavuşmak için RBH'yi kabul etmişler, dolayısıyla Keynesgil belirsizlik ve beklentilerde yanılmalar veya HBH'yi reddetmişlerdir. Ortodoks Keynesgil sisteme bağlı olan ve daha çok İngiltere'de oluşan ve fakat bazı ABD'li iktisatçıların da katıldığı Post Keynesgil ekonomi ise belirsizlik, yatırımların esneksizliği ve oynaklığı ve HBH ile çalışmıştır. Yeni Keynesgil iktisatçılara göre, bu durumda ekonomi, aynen Neo-Keynesgillerin de kabul ettiği gibi, KD'de Keynesgil eksik istihdam verebilmekle beraber UD'de doğal işsizlik oranı noktasına yönelecektir. Bunun istisnası Etkinlik Ücreti ve Histeresiz gibi Süper-Keynesgil modellerdir. Bu modeller hem KD'de hem de UD'de Keynesgil eksik istihdam verir. Post Keynesgil iktisatçılara göre ise ekonomi, fiyat ve ücret esneksizliği yanında belirsizlik ve HBH dolayısıyla,

aynen Keynes'in de kabul ettiği gibi, gerek KD'de gerek UD'de Keynesgil eksik istihdam verecektir.

– Genelde Klasik sisteme dayalı okullara oranla Keynesgil sisteme dayalı okullar daha gerçekçidirler. Keynesgil okullar ekonomideki olayları ve sorunları daha doğru açıklamaktadırlar ve önerdikleri politikaların uygulanması halinde bu sorunlar ya tamamen ortadan kalkmakta ve önlenmekte ya da belirgin biçimde azalmaktadır.

Buna karşın, Yeni Keynesgil ve Post Keynesgil ekonomiden hangisinin daha gerçekçi olduğuna dair kesin bir cevap verebilmek bugün için henüz zordur. Fakat, Yeni Keynesgil ekonominin ABD'de doğmuş olması dolayısıyla Post Keynesgil ekonomiye oranla daha fazla yaygınlaşmakta olduğu gözlenmektedir.

KAYNAKLAR

- AKERLOF, George (1982) "Labor Contracts as Partial Gift Exchange". *QJE*, Kasım.
- _____ ve YELLEN, Janet E. (1985) "Can Small deviations from Rationality Make Significant Differences in Economic Equilibria?". *AER*, Cilt 75, No.4, Eylül
- _____ ve _____ (1986) *Efficiency Wage Models of the Labour Market*. Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- ARESTIS, P. (1994) *The Post Keynesian Approach to Economics: An Alternative Analysis of Economic Theory and Policy*. Edward Elgar Publishing Ltd., Aldershot, Hants.
- _____ (1989) "On the Post Keynesian Approach to Neo-Classical Economics: A Complete Quantitative Macro Model for the UK Economy". *Journal of Post Keynesian Economics*.
- _____ (1997) "Economic Policies for World Prosperity". Ed. Palma, G. ve Sawyer, M., *Essays in Honour of Goeff Harcourt*, Cilt 2. *Frontiers of Political Economy*, Cilt 7 içinde Routledge, London, New York.
- _____ (2001) "Recent Banking and Financial Crises: Minsky vs. The Financial Liberalizationists". Ed. Belloliore, R. ve Ferri, P., *The Economic Legacy of Hyman Minsky*, Cilt 1, *Financial Keynesianism and Market Instability* içinde. Edward Elgar. Cheltenham, UK, Northampton, Mass.
- _____ ve GLICKMAN, M. (1999) "Post Keynesian Economic Policy: Continuing Relevance" Ed. Arestis, P., ve Grahl, J., *Essays in Honour of Bernard Curry and Maurice Reston*, Cilt 1, *Money and Macroeconomic Policy* içinde Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, Mass.

- ve PIALIGINIS, E. (2000) "Globalisation, Regionalism and National Economic Policies". Ed. Toporowski, J., *Political Economy And The New Capitalism. Essays in Honour of Sam Aaronovitch. Frontiers of Political Economy, Cilt 26*, içinde. Routledge, Londra ve New York.
- ve SAWYER, M. (2001a) *The Economics of the Third Way: Experiences from Around the World*, Edward Elgar, Cheltenham, UK; Northampton, Mass.
- ve ————— (2001b) "The Economic Analysis Underlying the Third Way". *New Political Economy*, 6(2), Temmuz.
- ve ————— (2002) "The Bank of England Macroeconomic Model, Its Nature and Implications". *Journal of Post Keynesian Economics*, 24(4), Yaz.
- , ————— ve DUNN, S.P. (1999) "Post Keynesian Economics and Its Critics". *Journal of Post Keynesian Economics*, 21(4), Yaz.
- BAUMOL, William J. ve BLINDER, Alan S. (1985) *Economics Principles and Policy*. Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- BLANCHARD, J. ve SUMMERS, L.W. (1986) "Hysteresis and the European Unemployment Problem." National Bureau of Economic Research, (NBER) *Macroeconomics Annual*.
- BLAUG, M. (1985) *Economic Theory in Retrospect*. Cambridge Univ. Press, Cambridge.
- BLINDER, Alan S. (1988) "The Fall and Rise of Keynesian Economics". *Economic Record*, 64 (187), Aralık.
- (1998) "The Fall and Rise of Keynesian Economics". Ed. Snowden, B. ve Vane, Howard, R.A., *Macro Economics Readings* içinde. Routledge, New York.
- ve YELLEN, Janet L. (2001) "The Fabulous Decade: Lessons from the 1990s" Ed. Krueger, A.B., ve Solow, R., *The Roaring Nineties: Can Full Employment be Sustained?* içinde. Russel Sage Foundation, New York, Century Foundation Press.
- BOWLES, Samuel (1983) "The Production Process in a Competitive Economy: Walrasian, Neo-Hobbesian, and Marxian Models". Mimeo., University of Massachusetts, Mayts.
- BRANSON, W.H. (1989) *Macroeconomic Theory and Policy*. Harper and Row, Philadelphia.
- CHICK, V. (1992) *Recent Developments in Post Keynesian Economics*. Edward Elgar, Aldershot, Hants.
- DAVIDSON, P. (1992) *Controversies in Post Keynesian Economics*. Edward Elgar, Aldershot, Hants.
- (1994) *Post Keynesian Macroeconomic Theory: A Foundation for Successful Economic Policies for the 21st. Century*. Edward Elgar, Aldershot, Hants.
- (2002) *A Post Keynesian Perspective on Twenty First Century Economic Problems*. Edward Elgar, Cheltenham UK, Northampton, Mass.
- (2000) "Commitment to Full Employment in a Global Economy". Ed. Warner, A.W., Forstater M. ve Rosen, S.N., *Commitment to Full Employment: The Economics and Social*

Policy of William S. Vickrey. Columbia University Seminar Series içinde. Sharp, Armonk, New York ve Londra.

- DRAZEN, Allan ve GOTTFRIES, Nils (1987) "Seniority Rules and the Persistence of Unemployment in a Dynamic Optimizing Model". Mimeo.
- DUNN, S.P. (2000) "Wither Post Keynesianism". *Journal of Post Keynesian Economics*, 22 (3), İkbahar.
- DUTT, A.K. (1997) "Relevance of Keynesian Policies in Semi-Industrialised Countries. Theoretical Issues and an Empirical Illustration". Ed. Arestis, P. ve Sawyer, M., *The Relevance of Keynesian Economic Policies Today* içinde. St. Martins Press, New York; Macmillan, London.
- EATON B.Curtis ve WHITE, William (1982) "Agent Compensation and the Limits of Bonding". *Economic Inquiry*, Temmuz.
- FISCHER, S. (1977) "Long-term Contracts, Rational Expectations and the Optimal Money Supply Rule". *Journal of Political Economy*, 85 (1), Şubat.
- FRIEDMAN, M. (1970) *The Counter Revolution in Monetary Theory*. Chicago Univ. Press, Chicago.
- (1977) "Inflation and Unemployment; New Dimension in Politics". *Journal of Economic Literature*, Haziran (M. Friedman'a Nobel ödülü kazandıran tebliğ ve makale).
- FROYEN, R.T. (1990) *Macroeconomics*. Macmillan Co., New York.
- GORDON, R.J. (1977) "Can Inflation of the 1970s Be Explained" *Brookings Papers on Economic Activity*, 8(1).
- (1985) "Understanding Inflation in the 1980s" *Brookings Papers on Economic Activity*.
- LUCAS Robert E. ve RAPPING, Leonard A. (1969) "Real Wages, Employment and Inflation". *JPE*, Eylül.
- ve SARGENT, T. (1978) "After Keynesian Macroeconomics" *After the Phillips Curve, Persistence of High Inflation and High Unemployment*. Federal Reserve Bank of Boston, Konferans Serisi, No.19.
- MALCOLMSON, James (1981) "Unemployment and the Efficiency Wage Hypothesis". *EJ*, Aralık.
- MANKIW, G.N. (1990) "A Quick Refresher Course in Macroeconomics". *Journal of Economic Literature*, 28, Aralık.
- (1992) "The Reincarnation of Keynesian Economics". *European Economic Review*, 36(2-3), Nisan.
- (1998) "Real Business Cycles: A New Keynesian Perspective". Ed. Hartley, J.E., Hoover, K.D. ve Salyer, K.D., *Real Business Cycles A Reader* içinde. Routledge, Londra ve New York.
- ve ROMER, D. (1991) *New Keynesian Economics, Vol.1 ve Vol. 2*. Cambridge, Mass..

- MUTH, John F. (1961) "Rational Expectations and the Theory of Price Movements". *Econometrica*, Temmuz.
- PATINKIN, D. (1948) "Price Flexibility and Full Employment". *AER*, 38(555), Eylül.
- PAYA, M. (1998) *Makro İktisat*. İ.Ü.İ.F. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- PHILLIPS, A.W.H. (1958) "The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957". *Economica*, 25, Kasım.
- ROMER, David (1996) *Advanced Macroeconomics*. McGraw Hill, New York.
- SALOP, Steven (1979) "A Model of the Natural Rate of Unemployment". *AER*, 66.
- SAWYER, M. (1998) "New Keynesian Macroeconomics and the Determination of Employment and Wages". Ed. Rotheim, R.J., *New Keynesian Economics: Post Keynesian Alternatives. Frontiers of Political Economy, Cilt 9* içinde. Routledge, Londra ve New York.
- SCHLICHT, Ekkehart (1978) "Labor Turnover, Wage Structure and Natural Unemployment". *Zeitschrift für die Gesamte Staatswissenschaft*, 134, Haziran.
- SCHUMPETER, J.A. (1955) *History of Economic Analysis*. New York.
- SHAPIRO, Carl ve STIGLITZ, Joseph (1982) "Equilibrium Unemployment as a Worker Discipline Device". Mimeo. Princeton University, Nisan.
- SEIDMAN, L. (2002) "Reviving Fiscal Policy". *Challenge*, Mayıs-Haziran.
- SOLOW, Robert (1980) "On Theories of Unemployment". *AER*, Mart 70.
- STIGLITZ, Joseph (1974) "Wage Determination and Unemployment in LDC's: The Labor Turnover Model". *QJE*, Mayıs 88.
- _____ (1976a) "The Efficiency Wage Hypothesis, Surplus Labor and the Distribution of Income in LDC's". *Oxford Economic Papers*, Temmuz.
- _____ (1976b) "Prices and Queues as Screening Devices in Competitive Markets", IMSSS, Technical Report no.212. Stanford Univ. Ağustos.
- STOFT, Steven (1982) "Cheat-Threat Theory: An Explanation of Involuntary Unemployment". Mimeo. Boston Univ. Mayıs.
- SUMMERS, L.H. (1988) "Relative Wages, Efficiency Wages and Keynesian Unemployment". *AER*, 78(2), Mayıs.
- TAYLOR, J.B. (1980) "Aggregate Dynamics and Staggered Contracts". *Journal of Political Economy*, 88(1).
- WEISS, Andrew (1980) "Job Queues and Layoffs in Labor Markets with Flexible Wages". *JPE*, Haziran.
- YELLEN, Janet L. (1991) "Efficiency Wage Models of Unemployment". Ed. N.Gregory Mankiw ve David Romer, *New Keynesian Economics* içinde. MIT Press. Cambridge ve Londra.